

Contrația urbană, un fenomen particular de dinamică urbană / Shrinking cities, a specific phenomenon of urban dynamics

Alexandra-Georgeta Beldiman (1)

(1) doctorand, Școala Doctorală de Urbanism, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România

Abstract. There are four types of observable shrinkage in a territory: socio-cultural contraction, physical contraction, economic contraction and demographic contraction. The phenomenon of "shrinking" doesn't take into account "how great is urban space affected", but focuses on the intuitive perception of space - how it is seen, how it is lived, what it can be used for. It is a negative phenomenon for the gradual and tactile destruction of the city, because, over time, the particular order of each city disappears. The "shrinking" phenomenon can't be confused with the "sprawl" phenomenon, as it is a slower but more secure process, particularly in the decline of areas with increased vulnerability. The phenomenon, in its embryonic state, starts from the center of the urban territory and extends to the maximum limit of the same territory, decreasing progressively the number of inhabitants by the lack of activities that generate the labor force. The city, as a form of spatial organization, knows different urban typologies that are reflected in various forms of urban organization. The city, with complex functions, is based on functional areas that are modeled and can be used in different ways. Because functional constraints in the territory contribute to population dynamics, implicitly with mutations in the urban dynamics of the same territory, the economic activity leaves its mark on the city's physiognomy. The study aims to provide a diagnosis of urban space for shrinking cities. The study focuses on urban dynamics and systemic analysis through socio-economic aspects taken from statistical data on population dynamics.

Keywords: urban degradation, urban-rural transect (or rural-urban transect), demographic explosion, urban decrease, urbanization.

1. Introducere

1.1 Definiții

- Urban degradation (conceptual connotation) is a result from the combinations of interconnected socio-economic conditions, including urban planning decisions, tight rent control, poverty of the local population.
- Urban-rural transect (or rural-urban transect) is an urban model created by the new urbanism Andres Duany, which defines a series of areas of the urban path. This transect is an important part of the new movements of urbanism and smart growth.
- Demographic explosion represents an accelerated growth of the population of the globe. In some causes the territorial extension of some urban centers include the surrounding rural settlements, the appearance of new cities, usually by transforming into urban centers in rural settlements. In other causes, this reflects the movement of the population from the urban area to a rural area.
- Urban decrease (conceptual connotation) it's a pinpoint constraint of the many overlap factors from inside who manifest quantitatively and qualitatively in relation to the city or part of the city.
- Urbanization is a set of rules for the development and arrangement of urban agglomerations in order to improve the quality of life in cities.

1.2 Fenomenul de „shrinking”

Există patru tipuri de contracții urbane observabile într-un teritoriu. În funcție de teritoriu administrat, aceste contracții urbane devin vizibile în țesutul urban în moduri diferite. Nu se poate afirma că o contracție urbană „erodează puternic un teritoriu”, căci aceeași contracție urbană se manifestă cu o gradualitate diferită de la teritoriu la teritoriu, punându-și „amprenta” asupra acestuia în moduri variate. Așadar, o contracție urbană într-un teritoriu administrativ clar-delimitat poate avea „simptomuri” diferite, în puncte diferite.

Cele patru tipuri de contracții urbane observabile într-un teritoriu administrativ sunt: contracția socio-culturală, contracția fizică, contracția demografică și contracția economică. La baza celor patru tipuri de contracții urbane se află factorul uman.

Fenomenul de „shrinking” nu ține cont de „cât de mare este spațiul urban afectat”, ci se axează pe percepția intuitivă asupra spațiului – cum este văzut, cum este trăit, la ce poate fi folosit. El este un fenomen negativ pentru distrugerea treptată și tacită a orașului, deoarece, în timp, ordinea particulară fiecărui oraș dispăre. Fenomenul „shrinking” nu poate fi confundat cu fenomenul de „sprawl”, deoarece este un proces mai lent, dar sigur care se afirmă, în special, prin declinul zonelor cu o vulnerabilitate crescută. Fenomenul, în starea sa embrionară, pornește din centrul teritoriului urban și se întinde până la limita maximă a aceluiași teritoriu, diminuând progresiv numărul locuitorilor prin lipsa activităților care să genereze forță de muncă.

Declinul social este considerat și ca dezintegrarea socială și este observabil prin tendința societății de a scădea sau de a se dezintegra în timp din cauza căderii sau descompunerii sistemelor tradiționale de sprijin social. Declinul social sau degradarea urbană este procesul sociologic, dar și psihologic, prin care un oraș sau o parte a unui oraș care funcționează anterior se încadrează în dezorientare și decădere. Poate include dezindustrializare, depopulare sau dezurbanizare, restructurare economică, clădiri abandonate, șomaj local ridicat, familii fragmentate. Începând cu anii '70 și '80, decăderea urbană a fost asociată cu orașe occidentale, în special în America de Nord și în părți ale Europei (mai ales Marea Britanie și Franța).

Declinul social nu are o singură cauză, ci este rezultatul din combinațiile de condiții socio-economice inter-conexe - inclusiv deciziile de planificare urbană ale orașului, controlul strâns al chiriilor, sărăcia populației locale, construcția de drumuri de autostradă și linii de cale ferată care ocolește - sau trec prin - depopularea prin suburbanizarea teritoriului periferic, reînnoirea cartierului imobiliar și restricțiile privind imigrația.

1.3 „Un muzeu imens in aer liber – Huedin, Cluj”

În ultimii 15 ani, în România, a apărut o suprapunere de moduri de locuire. Un mod atipic de locuire a luat naștere treptat și se distinge de genul sedentar specific românesc prin o mobilitate anuală. Aceasta mobilitate pornește, în ordinea acelor de ceasornic, din estul țării, ajungând în

sudul și îndreptându-se spre vest. Mișcarea aceasta a condus la nașterea unui "altfel de trai", unei "altfel de culturi" și unei "altfel de etnii"¹.

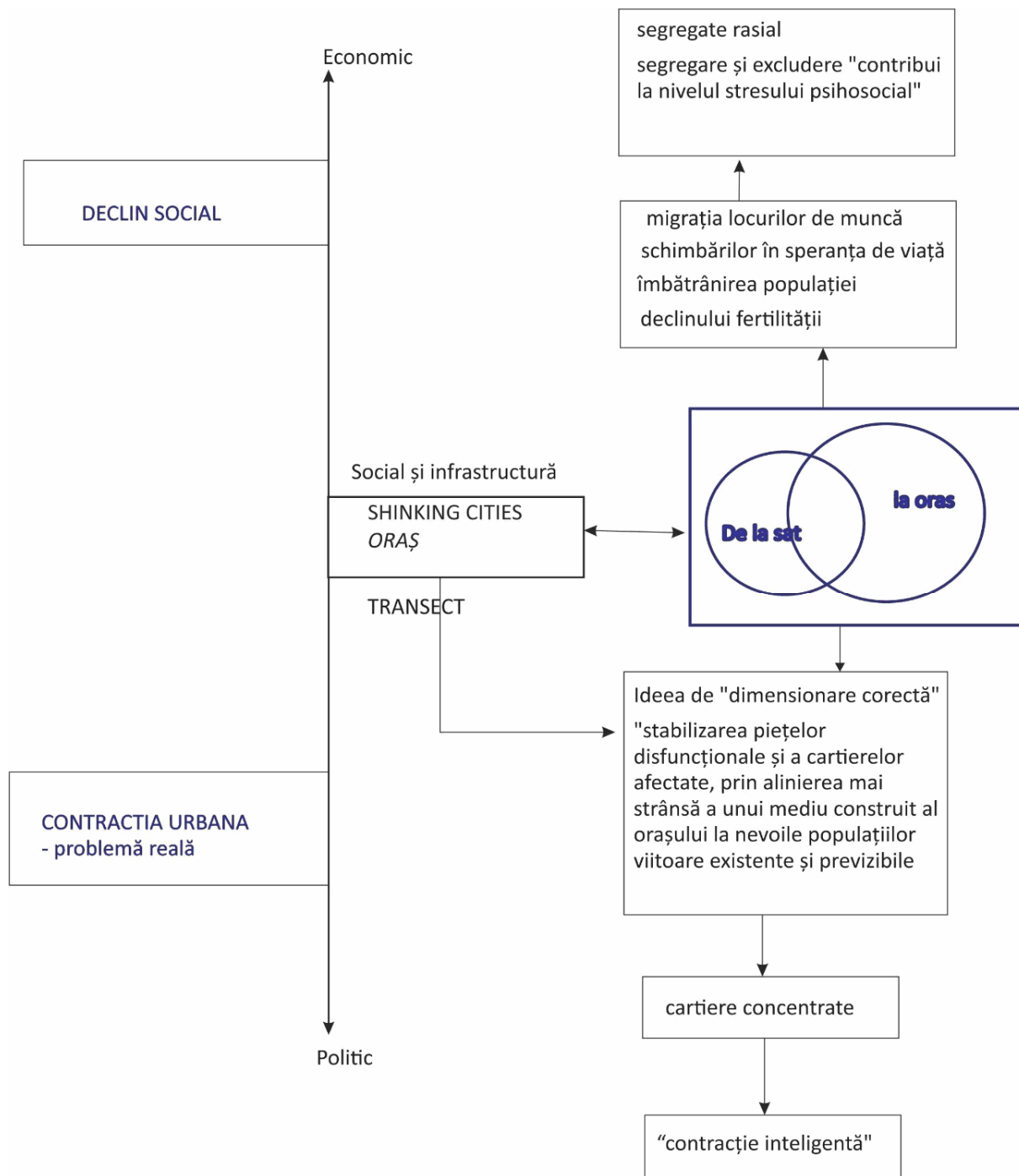
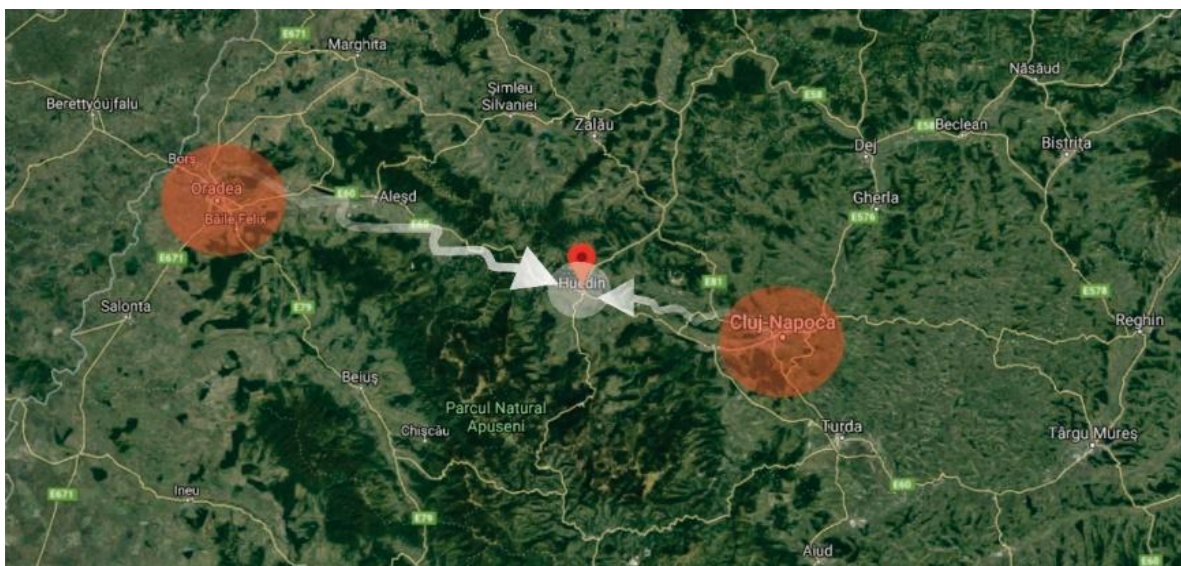

Fig. 1. Schemă metodologică.

¹ Zamfir, E., 2002, *Strategii antisărăcie și dezvoltare comunitară*. București: Editura Expert.

Flexibilitatea deplasării a condus la o dezvoltare urbană care nu necesita o implementarea fixă a modului de locuire, respectiv a realizării construcției în sine. Cu toate acestea, mobilitate produsă prezintă aspecte pozitive de tipul evoluției negoțului sau însușirii altor dialecte, dar conține și aspecte negative de tipul educație foarte precară, nivel scăzut de trai. Nașterea acestei mobilități pe planul social românesc este consecința apariției unei minorități entice cu instabilitate economică în România.

Cu toate acestea, după anii '89 aceasta minoritate etnică a încercat să se integreze în planul socio-economic românesc având o creștere considerabilă a natalității. După perioada de tranziție, astăzi minoritatea etnică de tip romă este înrădăcinată în unele așezări urbane și a devenit o subramură a culturii din România.

Fig. 2. Extras din GoogleMaps, Huedin, Cluj.

Fig.3. Strada Trandafirilor, Huedin, Cluj , 2016.

Fig.4. Strada Trandafirilor, Huedin, Cluj, 2016.

2010

2018

2016

Fig.5. Treptele mobilității sociale începând din 1990 până în prezent, Huedin, Cluj.

2. Vulnerabilitate urbană

2.1 Mobilitatea socială

România face parte din grupul țărilor care suferă, în ultimii douăzeci de ani, de o pierdere semnificativă de locuitori. Trei dintre cele două cauze principale determină aceasta reducere puternică a mărimii populației este sporul natural constant negativ după anii '89,

fenomenul de îmbătrânire demografică accentuat și numărul emigranților depășind numărul imigranților.

Vulnerabilitatea populației a diferitelor etnii instalate pe teritoriul românesc, contribuie semnificativ pe piața muncii, educația precară și chiar auto-excluderea socială îi determină pe mulți dintre aceștia să rămână “captivi” într-un mediu social foarte restrâns care nu vizează mai mult de comunitatea directă, respectiv familia, și comunitatea indirectă, respectiv “comunitatea din care fac parte”, aceștia având o comunicare cu circuit închis.

2.2 Structura populației și dinamica unei culturi

Din cauza modului lor de viață, a culorii pielii, limbii și obiceiurilor diferite, comunitățile de aici au fost vreme foarte îndelungată obiectul de ură sovină și rasială care a cumulat în secolul al-XX-lea cu deportare și uciderea în masă a unor categorii din rândurile lor în cadrul politicilor genocide a celui de al treilea REICH (Al Treilea Reich” este traducerea termenului german Drittes Reich și este folosit ca sinonim pentru Germania nazistă.

Termenul se referă mai mult la statul nazist și guvernarea lui monopartită decât țara și poporul ei. Termenul a fost folosit pentru prima dată în 1922, ca titlu de carte, de scriitorul conservator Arthur Moeller van den Bruck) și a unor regimuri aliate cu aceasta. În sate, în special în cele estice sau sudice, comunitățile de romi sunt mai puțin dispuse să renunțe la cartierele locuite până acum, probabil datorită unei mai mari omogenități de grup. Peste tot întâlnim adevărate ansambluri de palate, grupate în zone periferice față de ceea ce în orice cultură sedentară se numește nostalgic „vatra satului”.

Aceasta cultură se poate înțelege ca fiind un sistem al reproducerii de texte, reproducerea implicând transmitere, deci comunicare. Însă, totalitatea textelor percepute de membrii comunității drept centrale, periferice sau străine formează prin ierarhizarea lor, punctul de plecare a dinamicii culturale și implicit a transformării culturale.

Orice spațiu cultural este așadar format dintr-o serie de texte unitare aflate într-o relație ierarhizată între care are loc un transfer continuu de capital simbolic datorită unor mentalități transformate. Dinamica unei culturi vine, așadar, din mentalități schimbate de percepția variabilă asupra acestor texte din care rezulta declinul sau ascensiunea unora dintre ele și ca urmare, transformarea culturală.

3. Evoluția socio-economică și ierarhia socială

3.1 Suprapunerea etniilor și pierderea identității

Avem de a face deci, cu o mai mare flexibilitate și cu dorința de a depăși din diferite motive, zonele de habitat existente. Comunitatea de tip romă din Huedin , care s-a instalat după

perioada anilor '90, este, după spusele acestora din Huedin, formată din lovări (comercianți de cai)².

În Timișoara, toți rromii înstăriți încearcă să construiască în zone centrale, considerate dintotdeauna „zonele bune”. Aceeași situație o găsim și în Resița, unde numeroase palate au apărut în zonele centrale, după ce, decenii întregi, rromii fuseseră rezidenții unui cartier de la periferia orașului.

Gândind după modul de transformare a fostelor cartiere locuite majoritar de populație de etnie rromă, exista o puternică dinamică internă a comunităților de rromi din mediul urban. Defragmentarea acestor comunități se observă în dispersarea teritorială a palatelor. Aceasta stare de fapt este explicabilă prin procesele de asimilare mai timpurii din Banat și Transilvania. Putem afirma că orașele din vestul țării noastre, zonele centrale au o atractivitate ridicată pentru comunitatea rromilor, la fel ca și pentru restul populației, ceea ce înseamnă că se produce o suprapunere a nuanțelor etnice în oraș printr-o identificare similară a zonelor apreciate drept dezirabile. Este vorba de o apreciere din punct de vedere al capitalului simbolic pe care o zona centrală îl conferă, iar atribuirea unui capital simbolic bogat unor zone centrale ale orașului, reprezentative pentru istoria și identitatea acestuia, sunt semnul unei transformări fundamentale ale mentalității acestor grupuri de rromi și atestă integrarea lor treptată în societatea românească.

Zonele urbane afectate de sărăcie include exclusive orașele mici care se confruntă cu îmbătrânirea demografică și depopulare, orașe mono-industriale (ca de exemplu orașele miniere), orașe agricole sau orașe nou înființate. Orașele mici concentrează sărăcia din cauza infrastructurii fizice sărace ca transportul, sănătatea, educația, mai ales ca ele sunt puternic afectate de restructurarea industrială și sunt extrem de vulnerabile³.

Statistică anul 2018-2019 pentru orașul Huedin, Cluj²

- 76.8% dintre rromi trăiesc în sărăcie;
- 24.4% dintre etnicii români trăiesc în sărăcie;
- 15% dintre maghiari trăiesc în sărăcie;
- 18.6% din alte etnii trăiesc în sărăcie;

În zonele urbane se înregistrează o sărăcie de 13.8%, iar în zonele rurale de 38%.

4. Concluzii generale

Având în vedere modul de viață nomad din aceasta zonă - Huedin, unul din elementele identitare majore ale tradiției de tip nomad este apariția casei într-o poziție privită ca expresie a unei transformări culturale majore.

² Gábor, F., László, F., Tamás, K., 2009, *Incluziune și excluziune. Studii de caz asupra comunităților de rromi din România*, Editura ISPMN.

³ Fishman, R., Matta-Clark, G., 2006, *Shrinking Cities: Volume 2: Interventions*, Editura Paperback.

Modul de viață nomad se află la polul opus al vieții structurate pe proprietatea și prelucrarea pământului a populației sedentare. Rolul caselor în mentalitatea comunităților care îl practică, poate fi mai bine deslusit dacă îl analizăm ca pe o entitate de natură semiotică, ca pe un text nou în grupul de texte pentru care mentalitatea anumitor comunități de rromi posedă coduri dătătoare de semnificație. Casa, adăpostul sedentarului și centrul vieții sedentare, a fost până acum 100 de ani un artefact al unei lumi străine. Aceasta nu făcea parte în nici un fel din viața căldărilor nomazi. Odată cu sedentarizarea a devenit un text periferic dar acceptat, un artefact utilizat, dar nu mai mult, pentru ca astăzi să fie un text central, cu distribuție largă, frecvență, prestigiu și dător de identitate.

O observație atentă ne arată că o simplă casă cu dimensiuni mari nu este suficientă pentru a ridica prestigiul social al proprietarului. Forma ei, anumite elemente decorative, poziția ei sunt elementele care fac din casa unui rrom un palat, determinat de o identitate etnică puternică și devenit în același timp o expresie a ei. Pentru sedentar, nomadul este în primul rând o sursă de insecuritate. Viața nomazilor este ghidată de un principiu care pentru civilizația europeană a devenit acut valabil abia în ultimul secol: piața de desfacere. Ca urmare, felul în care nomadul înțelege spațiul este diferit de felul în care o face sedentarul.

Lista bibliografică

Zamfir, E., 2002, *Strategii antisărăcie și dezvoltare comunitară*. București: Editura Expert.

Gábor, F., László, F., Tamás, K., 2009, *Incluziune și excluziune. Studii de caz asupra comunităților de rromi din România*, Editura ISPMN.

Fishman, R., Matta-Clark, G., 2006, *Shrinking Cities: Volume 2: Interventions*, Editura Paperback.